

Օրհնյա՛լ եղիցի ժամ գալստյան քո

Հեռավոր 1935-ին Տաթև գյուղում ուսուցչություն էր անում Սերո Խանգադյանը: Հասցրել էր ճանաչելի դառնալ, երբ, օրերից մի օր, նրա կիսամուկ սենյակ է մտնում գյուղի մեծ մամեն՝ մի մեռնոն մասունք տատիկ, եւ խաչակնքելով ասում. «Օրհնյա՛լ եղիցի ժամ գալստյան քո»: Ապա ավելացնում. «Գրով շենանա տունը Հայոց» եւ Սերո Խանգադյանին մեկնում մի ձեռագիր մատյան...

Տատի խոսքերը, կարծես, ողջ հայ ժողովրդի անունից էին հնչում եւ, ասես, ողջերթի խոսքեր էին սկսնակ գրողին:

Հարյուր տարի անց վերստին հանդավում ենք, որ Սերո Խանգադյանի հայտնությունը հայոց հոգեւոր-մշակութային անդաստանում մվիրագործված երեւոյթ է եղել:

Եվ հարյուր տարի անց կրկնում ենք մեռնոն-մասունք այդ տատի խոսքերը. «Օրհնյա՛լ եղիցի ժամ գալստյան քո»:

Ես ուրախ եմ եւ հպարտ, որ կարողացել եմ (ճակատագրի կամոք) գրողի կյանքի վերջին շրջանում լինել նրա մտերիմների ու մերձավորների թվում, արժանանալ նրան ընկեր ու բարեկամ լինելու պատվին՝ չնայած մեր տարիքային մեծ տարբերությանը:

Բավարարված եմ, որ նրա մահվանից հետո վերջ դրեցինք գրողի մայրաքաղաքային ու գորիսյան առանձնատների շուրջ ծագած անորոշություններին, իսկ Գորիսի առանձնատունը դարձրինք տուն-թանգարան, որ ներկայումս հիմնանորոգվում է:

Ուրախ եւ հպարտ եմ նաեւ, որ Գորիսում հավերժացրինք նրա հիշատակը՝ քաղաքի փողոցներից մեկը եւ թիվ 6 հանրակրթական դպրոցը կոչելով գրողի անվամբ, որի բակում, մեր ժամանակի լավագույն քանդակագործներից մեկի՝ Գետիկ Բաղդասարյանի ձեռամբ, կանգնեցվեց հայ ժողովրդի նշանավոր զավակի կիսանդրին:

Գիտակցում ենք, միաժամանակ, որ անելիք ունենք գրողի մայրաքաղաքային առանձնատան նպատակային օգտագործման, գրողի հիշատակի հավերժացումն ավարտին հասցնելու, անտիպները տպագրելու, իսկ լավագույն ստեղծագործությունները վերահրատարակելու, գրական ամբողջ ժառանգությունը վերագնահատելու եւ նորովի արժեւորելու ուղղությամբ:

Գրողի հորեյանը հետադարձ հայացքի առիթ է տալիս, եւ այսօր, մտովի թերթելով Ս.Խանգադյանի վաստակի լավագույն էջերը, դժվար է չհիանալ նրա մտքի ընդգրկումների լայնությամբ, չսքանչանալ նրա ստեղծած գրական հերոսների պատկերասրահով:

Նրա պատկերացմամբ՝ գրականությունը մարդու համար է եւ կոչված է նրան բարձրացնելու, հավատ ներշնչելու դեպի սեփական էությունը: Նման գիտակցումով էլ ստեղծագործեց մինչեւ կյանքի վերջը եւ մնաց հայ գրականության առաջին շարքում:

Սերո Խանգադյանը մեր հողի եւ ժողովրդի կենսագիրն էր ու համարձակություն ունեցավ միշտ էլ ձեռք զարկել իրականության շիկացած հարցերին:

Իրավացի էր Համո Սահյանը, երբ ասում էր՝ Սերո Խանգադյանը քայլող պատմություն է: Եվ նա ժողովրդի անցյալից վերցնում էր ոչ թե մոխիրը, այլ՝ կրակը: Դրա լավագույն արտահայտություններից է «Մխիթար Սպարապետ»-ը՝ հայ պատմավիպասանության շքեղ փայլատակումներից մեկը:

Սերո Խանգադյանը, լինելով Ակսել Բակունցի արժանավոր գրական շառավիղը, շարունակեց գեղարվեստականացնել մեր լեռնաշխարհի ավանդույթներն ու պատմությունը: Հիշատակելի է հատկապես «Մատյան եղելությանց» վեպը, որի մեջ բակունցյան նրբագեղությամբ մարմնավորված է պատերազմական եւ հետպատերազմյան շրջանի Գորիսը՝ իր մարդկանցով, ճակատագրերով ու անկրկնելի գույներով:

Նրա մվիրական երազն Արցախն ու Նախիջեւանն ազատագրված տեսնելն էր: Եվ իր ազգային, հասարակական-քաղաքական գործունեության հիմնական ուղղություններից մեկը հենց այդ էր:

Արցախյան հերոսամարտի օրերին հասցրեց ընթերցողին ներկայացնել «Անդրանիկ» (1989թ.), «Շուշի» (1991թ.), «Նժդեհ» (1993թ.) վեպերը՝ կրկին ոգեկոչելով ազգային ոգին ու կերտվածքը, վերստին քաջալերելով պատերազմ մեկնող հայ ազատամարտիկներին:

Սերո Խանգադյանն իր հավերժական հանգստարանը գտավ հայոց մեծերի պանթեոնում, սակայն նրա արմատներն ու հոգին մնացին մեր լեռնաշխարհում, բայց ոչ իբրեւ անցյալ, ոչ իբրեւ հուշ, այլ հայոց հողն ու ազգը զորացնող ներկայություն:

ՍՈՒՐԵՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Սյունիքի մարզպետ